

Distribucija, rente i efikasnost

Uvod u rente

- **Renta** – višak koristi koje neki ekonomski resurs stiče, iznad onoga što bi taj resurs mogao da stekne u nekoj drugoj upotrebi.
- U prošlosti ovaj pojam je bio vezan za nadoknadu korišćenja zemljišta kao faktora proizvodnje; u savremenoj ekonomskoj teoriji koncept je proširen na mnoge specifične situacije u oblasti razmjene.
- **Efekti distribucije** – odnose se na resurse koji stoje na raspolaganju stranama, kako prije tako i nakon obavljene transakcije; pitanje ko šta ima (ili dobija)

Vrste renti

Ekonomске rente

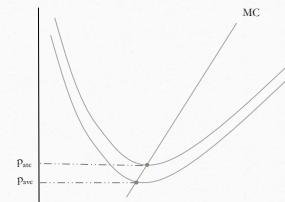
- Koristi od neke aktivnosti koje idu nekom resursu, a koje su veće od onoga što je potrebno da te resurse privuče toj aktivnosti

Kvazi rente

- Koristi od neke aktivnosti koje idu nekom resursu, a koje su veće od onoga što je minimalno potrebno da se taj resurs zadrži u tekućoj upotrebi

Ekonomске rente su bitne za odluku da se „ude“ u bavljenje nekom aktivnošću. Kvazi rente imaju uticaj za donošenje odluke o „izlasku“ tj. prestanku bavljenja nekom aktivnošću.

U dugoročnoj ravnoteži na savršeno konkurentnom tržištu, ekonomski profit je jednak nuli. Sve dok je cijena jednaka ATC, druge firme neće imati podsticaja da uđu na tržište. Cijena koja čini neprijatnim izlazak sa tržišta je ona jednaka AVC; ako je niža firma neće moći da pokrije ni varijabilne troškove. Da firma ne bi izašla iz industrije, $p_{atc} > p_{avc}$. Ovo su kvazi-rente (razlika između renti i kvazi-renti nastaje zbog fiksnih troškova)

Efekti distribucije

- Odnose se na pitanje ko koje resurse ima ili dobija, u skladu sa uslovima razmjene.
- Dva načina manifestovanja:
 - jedna od strana u transakciji možda neće moći da „prisvoji“ svoj dio efikasne alokacije resursa
 - Moguća je i situacija u kojoj su koristi (ili troškovi) proizvodnje raspoređeni tako da vode ka neefikasnim ishodima

Primjer renti i kvazi renti

- Marko je softverski developer
- Njegova zarada je 30 eura dnevno ($w = 30$);
- Zarada koju bi ostvario na drugom mjestu radeći isti posao je 25 eura dnevno ($w_{alt} = 25$);
- Ekonomska renta: $w - w_{alt} = 30 - 25 = 5$ eura.
- w_{keep} – iznos dnevnice koji će Marka zadržati u postojećem preduzeću
- $w_{keep} = w_{alt} - (\text{troškovi traženja posla} - \text{troškovi sticanja vještina} - \text{troškovi adaptiranja})$

Plaćanja za zemlju

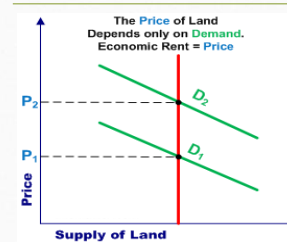
- Ekonomske i kvazi rente mogu biti ostvarene i po osnovu fiksnih i po osnovu varijabilnih faktora proizvodnje
- Primjer fiksnog faktora proizvodnje – zemljište

David Ricardo je tvrdio da je zemlja posebna i neuništiva. Njegovi argumenti su bili zasnovani na tri pretpostavke:

- Raspoloživa količina zemlje je fiksna;
- Zemlja koja se koristi za uzgajanje žitarica nema alternativne upotrebe;
- Vlasnik zemlje bi prije prihvatio da za krošćenje zemlje prima bilo koji novčani iznos, nego da ona bude neiskorišćena i da on ne prima nikakvu nadoknadu.

Plaćanja za zemlju

- Ako uzmemo navedene pretpostavke kao tačne, kriva ponude zemljišta je savršeno neelastična – količina zemljišta je fiksna nezavisno od cijene
- Vlasnik zemlje će, otuda, prihvatiti bilo koju cijenu, koja je određena krivom tražnje
- Plaćanje koje proističe iz ovakve situacije predstavlja ekonomsku rentu i biće određeno produktivnošću obrade zemlje tj. tražnjom (ako je produktivnost obrade zemlje veća, tražnja će rasti i obrnuto).

Monopolska moć i barijere za ulazak

- U većini slučajeva da bi se stekla ekonomska renta, potrebno je da preduzeće ima određenu monopolsku moć
- Ekonomija obima i ekonomija širine – glavne barijere ulaska novih konkurenata
- Franšize, patenti, autorska prava...

Rente i nespecifične investicije – efikasne nadnice

Nadnica kao funkcija efikasnosti

- ✓ Model nadnice kao funkcije efikasnosti zasnovan je na pravljenju cost-benefit analize iz perspektive zaposlenog.
- ✓ Ovaj model nadnice pokušava da identifikuje troškove i koristi zaposlenog od izbjegavanja posla i pretpostavlja da radnik neće pobjeći takvom ponašanju ukoliko su troškovi od izbjegavanja posla veći nego koristi koje bi imao.

Rente i nespecifične investicije – efikasne nadnice

- X - vremenski period u kome će se nastaviti angažovanje radnika
- p – vjerovatnoća da radnik bude uhvaćen kako „izbjegava“ posao
- R – koristi radnika od izbjegavanja posla

Ako izbjegavanje bude otkriveno, onda je trošak izbjegavanja radnika: $X(w - w_{alt})$ pri čemu je w_{alt} diskontovana za iznos troškova „novog posla“.

Radnik ne zna hoće li stvarno biti uhvaćen, može samo da pretpostavi vjerovatnoću takvog ishoda. Otuda su očekivani troškovi izbjegavanja: $pX(w - w_{alt})$

Izbjegavanje će se desiti ako su koristi izbjegavanja veće od troškova, odnosno: $R > pX(w - w_{alt})$

Rente i nespecifične investicije – efikasne nadnice

- Preduzeće može da kontroliše dvije stavke iz prethodne jednačine: w i p
- Preduzeće može da odredi nadnicu w , tako da radnici budu indiferentni između toga da izbjegavaju ili da budu posvećeni poslu.
- Radnik je indiferentan ako je: $R = pX(w - w_{alt})$
- Tada bi **efikasna nadnica** bila: $w_e = w_{alt} + R/Xp$
- Drugi način na koji menadžeri mogu da se osiguraju da radnici neće izbjegavati posao jeste da povećaju stepen nadzora (odnosno p)
- U tom slučaju, monitoring i povećanje nadnice postaju (manje-više) substituti

Efikasna nadnica zadatak

- Pretpostavimo da radnik prima platu u iznosu od 650 eura i da, ako bude otpušten, njegova najveća plata koju može imati u drugom preduzeću iznosi 450 eura. Pretpostavimo da se očekuje da će radni odnos zaposlenom trajati jedan vremenski period ($X=1$). Izbjegavanjem posla, radnik može da zaradi 30 eura, pri čemu vjerovatnoća da može biti uhvaćen iznosi 10%. Kolika treba da bude efikasna nadnica:

• **Rešenje:**

$$\begin{aligned}w &= 650 \\w_{\text{alt}} &= 450 \\X &= 1 \\R &= 30 \\p &= 10\% (0.1)\end{aligned}$$

$$w_e = w_{\text{alt}} + R/pX = 450 + 30/(0.1 * 1) = 450 + 300 = 750 \text{ eura}$$

Značaj reputacije

- Ugovorno poštenje kao mehanizam koji osigurava posvećenost ispunjavanju ugovornih obaveza
- Nepotpunost ugovora kao potencijalni problem
- Organizaciona (korporativna) kultura kao obavezujući mehanizam

Organizaciona kultura – skup principa i procedura za procenu pravilnog ponašanja i rješavanje legitimnih sporova

Rentijersko ponašanje

- Podsticaji za preraspodjelu renti dovode do neefikasnosti
- Aktivnosti kojima se samo obavlja prenos renti ili kvazi-renti ne ispunjava društvenu funkciju, zbog čega se sa aspekta društva posmatraju isključivo kao troškovi
- Kako minimizirati troškove uticaja?

dcirovic@ucg.ac.me